

Zsidó Ferenc

GYILKOSAN KEDVES

Tárcanovella, karcolat, jegyzet: György Attilának nagyon jól állnak ezek a széppróza és publicisztika határán mozgó műfajok. Új kötete¹ erről győz meg ismét. Korántsem arról van szó azonban, hogy a jól bevált sémákkal variálva hozza a kötelezőt: nem, hisz végeredményben egészen más hangszerelésről van szó, új stílus, új esztétikai minőségek jelennek meg ebben a könyvben. A korábbi évek fémjelezte harcos közéleti publicisztikának itt alig van tere, eluralkodik a magánéleti jelleg, fő újdonság a csendesebb, olykor rezignált, akár (ön)ironikus megszólalásmód.

A nyitó, a *Pohárnyi haza* című írás megadja az alaphangulatot a fennkölt és hétköznapi, a transzcendens és anyagi dimenzió egymásra vetítésével. Mert miért ne lehetne a haza „egy üveg teljesen szokványos, otthonosan megnyugtató szekszárdi oportó...”-ban? A kötet első ciklusát az italokhoz és ételekhez kötődő írások alkotják: György Attila hite szerint ezekre is nagy szükség van, hogy a világ kerek lehessen. A bor egyenesen a szentség kategóriába emelkedik: „Az élet lehet, hogy vízen alapul – de tartalommal valami egészen más tölti meg”. A szerző változatos hangszerelésben tud e nedűről beszélni, olykor kultúrtörténeti eszme-futtatás formájában, máskor anekdotikusan vagy éppen a székelyes stand-up comedy manírjában. Ez utóbbit igencsak autentikusan műveli, nem hiába csángó-székely (de erről később – mondom, szintén György Attila modorában). A kocsmaszöveg-imitációk üde színfoltjai a kötetnek, amikor odáig jutunk, hogy „erősen jól vagyunk, csak nem szimpatizáljuk egymást”, már a hasunkat fogjuk – nyers, életvidám, darabos, kissé örült, hedonista írások ezek: „A jó székelyek, különösen a Belső-Székelyföldön, Csík, Gyergyó, a Gyimesek és a Kászonok vidékén rendszerint annyit tudnak a borról, hogy ha van, meg kell inni, és a jó bor többnyire pityókából készül.”

György Attila számára folyamatosan karnyújtásra vannak a mítoszok is, nemcsak kutatja és éli, hanem teremti is írásaival a mítoszokat –

1 György Attila: *Kerek a világ*. Sepsiszentgyörgy, 2019, ARTprinter Kiadó.

önnön mítoszát is. És a történelemmel is végképp összehorontotta magát. A belülnézetivel. Etruszkok, vikingek, székelyek. A múlt példázat. A múlt parabola.

Írásom elején magánéletiséget emlegettem, nos, egyik-másik írás kimondottan önéletrajzi jellegű, vallomásos, az énelbeszélőt de facto azonosíthatjuk György Attilával. *Füst* című írásában dohányszennvedélyéről beszél, egyszerre évődő és súlyos kijelentésekben: „7,62-es kaliberű kis dohányrúdra, a cigarettára, amelynél kedvesebb gyilkost ma sem tudok elképzelni”.

A hagyományos disznóvágásról ízes-zamatos leírást készít, és azt is tisztázza (újból) bővérű-gunyoros kijelentésben, hogy mi a tényállás az ő identitásával, státusával: „A gyimesi csángó, a székely és a magyar körülbelül abban a rokoni sorban áll, mint a farkas, a malamut és a kutya.”

Poétikát említettem, retorikai fordulatokat, például az ételek és a nők álszinesztéziásan kapcsolódnak: „Drága nagyasszonyaink, drága Bornemissza Anna, drága Gergely Éva. Szeretők, feleségek, anyák, anyósok. Erdélyi ízek.” Pozitív érzések, értékelített állapotok: eme életfilozófia szerint az apró földi örömeket maradéktalanul ki kell élvezni: „Étel nélkül nincs élet, és a sereg szakácsa legalább olyan fontos, mint a pattantyús.”

György Attila tud körülményes és modoros is lenni, de legtöbb írás mégis könnyed, játékos, a sommát is humorral oldja: „Tanulság nincsen, ilyen eklektikus, tanulságnélküli világot élünk manapság.”

Több írás Mikes leveleire emlékeztet (nem hiába emlegeti György Attila a Rodostóba emigrált szerzőt) a játékos szóképek, csavaros hasonlatoknak köszönhetően. Például a fokhagyma: „íze, szaga megmarad rajtad, mint a déli harangszó: emlékeztet valamire”.

György Attilának vannak fixa ideái, vesszőparipái, ezek nem csupán motivikusan bukkannak elő újra és újra, hanem tételesen is (a disznó, a bor, a csángó stb.). Így adott az önisméltés veszélye, de legalább következetlenséggel nem vádolhatja senki. Apropos szalonna: ha költő volna, odát írna hozzá, állítja szerzőnk, így csupán azt állapítja meg, hogy „olyan nekünk, erdélyieknek – különös tekintettel a székelyekre – a szalonna, mint eszkimónak a fókaszőr, és amerikaiak a hamburger.” Alfa és ómega. De ugyanilyen elismerően szól a zakuszkáról és a mureturáról is. A sajtóról pedig egyszerre sommásan is humorral: „A jó

sajt: több mint művészet. Mozartra, Shakespearre, Einsteinre már senki nem fog emlékezni, de sajtot akkor is eszik majd az emberiség, ha lesz még szája és két keze.”

A harmadik ciklusban utazási élményekhez kapcsolódó írások sorjáznak, Svédország, Ausztrália, Grúzia. Történelmi ízek, némi vérvonal. Vannak pazar metaforák, Budapest például: „egy elegáns, klimaxos, hiú és szép hölgy”. Ha már út, a Szindbád-motívum is felbukkan, „és ismét útrakelt a hajós”. (Apropó, később az is kiderül, hogy György Attila Krúdy-vonzalmának családtörténeti háttere van: fakereskedő dédnagyapja személyes ismerőse és hódolója volt Krúdynak, budapesti üzleti útjairól rendszerint dedikált könyveivel érkezett haza.)

Kedvencem a kötetből a *Szívhangok* című ciklus, amely a békésen szerelmes, a nő nagyságát elismerő, a férfiúi kivagyiság sallangjaitól megszabaduló énelbeszélőt mutatja. Szép fejlődési ív: nagy út ez „az asszony nem ember”-féle csemerkedések startjától... Bensőséges, olykor romantikusan érzelemtelített írások ezek (stílusban szinte ellentétben állnak a többi ciklus darabosabb szövegeivel). Például a kedves utáni vágyakozás gesztusai: „(...) kis üvegben kakukkfüvet vett elő, és bőven megszórta vele az ételt. Soha nem szerette a kakukkfüvet, ki nem állhatta az ízét. De szerette a szerelmét, és most ő hiányzott.” A nőkről egyébként a későbbi ciklusok írásaiban is sok szó esik, például általánosságban az erdélyi asszonyokról, tipikusan György Attilá-s hódolattal: „Amazonok, viking királynők, etruszk feleségek vére keveredik bennük. És a férjüket, párjukat: Uramnak hívják. Ő pedig: Feleség, fele az egésznek.”

Van a kötetben néhány poénra kihegyezett, humoreszkszerű írás is, melyek többnyire sematikusak (pl. Góbé-alternatíva), értékesebbnek találtam azonban azokat, amelyekben az alapsémát kívülről láttatja, átítatja játékkal, (ön)íróniával: „mindenki szilvapálinkát iszik, meg sört, és mert ismételtlen szomorú a székely sorsa, néhány díjnyertes magyar bort is”. A székelységhez kapcsolódó sztereotípiákat a szerző átértelmezi, karikírozza: „És közben porlunk, mint a szikla. És szemérmesek vagyunk, és példamutatók. Igen, igen. Ahogyan egymás között mondjuk: egy nagy lóf.szt. Élünk, én úgy, hogy Kusturica néha elpirulna, és megnyálná a tíz ujját.”

A kötet utolsó ciklusában előjönnek a közéleti témák is: magyarság, kisebbség, Európa; és ismét vannak crédók és történelmi távlatok: „És

ott ülünk, Kelet és Nyugat határán.” (Ez a ciklus emlékeztet leginkább korábbi publicisztikakötetére, *Az én státusom* címűre). Ezúttal van mi-beszéd is egy képzelt közösség, egy nemzet nevében, és van hit és van erő: „túléltük a mongolokat, a tatárjárást, a bel- és küldülést, a török uralmat, az osztrák házat, a kommunistákat: futó kaland”. Ugyanakkor összességében ez a ciklus is a boldogulást az otthon csöndjében kereső, csöndes, inkább rezignált, mint harcos szerzőt mutat: „Most már fontosabb a feleségem, a macskám és az eltett vegyes savanyúság, mert ezek, amiben feltétlen megbízhatok.”

György Attila tehetséggel elegyíti a prózát a lírával, az értekezést a szónoklattal; nem a nagy elbeszélések, inkább a hangulatok, ízek, a couleur locale megteremtője ő, egyszerre vidám-fickós, erőt-szenvedélyt sugárzó, a székely paraszti érvelést némi misztikával elegyítő szerző, akinek stílusa egyedi, összetéveszthetetlen. Lehet szeretni vagy nem szeretni, rögeszméi miatt megkövezni, de el kell ismerni: ami az övé, az az övé.

Hezitáció (mezzotinto, 2017)